

Елла Борисівна Флакїна,
заступник директора
з навчально-виховної роботи
Донецької спеціалізованої гуманітарної
школи I-III ступенів № 95
Донецької міської ради Донецької області,
м. Донецьк, Україна

УДК 373.3/5

ОСВІТНІ ПРОЕКТИ У РОБОТІ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ У НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ГУМАНІСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

В своїй статтї автор раскрыває поняття проектної діяльності, одарєнності, говорить о необхідності створення благоприятних умов для розвитку таланливих дітей. В зв'язі з цим, автор раскрыває цілі, задачі, а також принципи роботи з такими дітьми з допомогою образовательних проектів. Далі автор рассматриває основні напрямлення роботи з одарєнними дітьми в рамках школи гуманістическої напрямленості, приводить приклади из опыта роботи Донецької спеціалізованої гуманітарної школи I-III ступенів № 95 и говорить о результативності такої роботи.

Ключевые слова: одарєнні діти, гуманізація, розвиток, проектна діяльність, образовательні проекти.

In his article, the author defines the concepts of project activities, endowments, speaks about the need to create favorable conditions for the development of talented children. In this regard, the author reveals the goals, objectives, and how to work with these children through educational projects. Further, the author discusses the main directions of work with gifted children at the school with humanistic orientation, gives examples of specialized experience in the Donetsk School of Humanities, of the stages I-III, № 95, speaks of the impact of such work.

Key words: gifted children, humanisation, development, project activities, educational projects.

Актуальність дослідження полягає в тому, що сучасні загальноосвітні навчальні заклади вимагають докорінного переосмислення освітньої парадигми, засвоєння технологій з виявлення обдарованості дитини, становлення особистості учня, як суб'єкта і проектувальника власного життя, створення інноваційного педагогічного простору.

Національна доктрина розвитку освіти в Україні, Національна програма «Діти України», Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), регіональні програми визначають, що головною метою української системи освіти є створення умов для розвитку і саморозвитку кожної особистості.

Одним з джерел інноваційних змін освітнього простору є педагогічне проектування.

Отже, об'єктом вивчення в нашій статті виступають освітні проекти. Предметом дослідження є сучасні освітні проекти, як модель діяльності вчителя, управлінця в роботі з обдарованими дітьми.

Метою є визначення ефективності реалізації освітніх проектів в роботі з обдарованими дітьми.

Будь-якому суспільству потрібні обдаровані люди і завдання суспільства полягає в тому, щоб розглянути і розвинути здібності його представників [1]. «Не існує стільки достовірних тестів на обдарованість, крім тих, що проявляються в результаті активної участі, хоча б в найменшій пошуковій дослідницькій роботі», – сказав А. Колмогоров. У початковій школі можна зустріти таких учнів, яких не задовольняє робота зі шкільним підручником, їм нецікава робота на навчальному занятті, вони читають словники зі спеціальної літератури, шукають відповіді на питання у різних галузях знань. Тому важливо у ЗНЗ виявити тих, хто цікавиться різними галузями науки і техніки, допомогти втілити в життя їхні плани та мрії, вивести учнів на дорогу пошуку в науці, житті, допомогти більш повно розкрити здібності. На нашу думку, значну роль у цьому відіграють освітні проекти. Активна участь дітей у проектній діяльності допомагає оптимально розкрити їх обдарованість.

Ідея внесення проектної діяльності в освітній процес запропонована американським педагогом і філософом Джоном Дьюї більше століття тому. Вперше у вітчизняній педагогіці актуальність цієї проблеми

вивчав А. Макаренко, який в результаті новаторської педагогічної діяльності, дійшов висновку про проектування особистості, як суб'єкта педагогічної праці. Таку думку не раз висловлював В. Сухомлинський, багатогранну педагогічну спадщину якого пронизує ідея проектування людини.

Проектування – особливий тип інтелектуальної діяльності, відмінною особливістю якої є перспективна орієнтація, практична спрямованість. Слово «проект» у перекладі з латини означає кинутий уперед, задум, план тощо [4].

Німецький педагог А. Флітнер характеризує проектну діяльність, як навчальний процес, в якому обов'язково беруть участь розум, серце і руки («Lernen mit Kopf, Herz und Hand») [5], тобто, осмислення самостійно добутої інформації здійснюється через призму особистого відношення до неї і оцінку результатів у кінцевому продукті. Отже, ми переконуємося в тому, що нове – це добре забуте минуле.

Великою перевагою проектною діяльністю є вміння, що набувають учні, а саме:

- планувати свою роботу, обчислюючи можливі результати;
- використовувати багато джерел інформації;
- самостійно збирати й накопичувати матеріал;
- аналізувати, співставляти факти, аргументувати думку;
- приймати рішення;
- встановлювати соціальні контакти (поділяти обов'язки, взаємодіяти один з одним);
- створювати кінцевий продукт – матеріальний носій проектною діяльності (доповідь, реферат, фільм, календар, журнал, проспект, сценарій);
- представляти створене перед аудиторією;
- оцінювати себе та інших [6].

Метод проектів – педагогічна технологія, зорієнтована не на інтеграцію фактичних знань, а на їх застосування і набуття нових (часто шляхом самоосвіти). Активне залучення учнів у зміст тих або інших проектів дає можливість засвоїти нові способи людської діяльності в соціокультурному середовищі. Учні – учасники проекту, набувають досвіду розв'язання реальних проблем з огляду на майбутнє самостійне життя, що проектується у навчанні. Отже, проектування в педагогічній діяльності – це, перш за все, програма, що передбачає обов'язкову наявність певних етапів роботи над проектом. Тому, впродовж багатьох років педагогічної діяльності колектив Донецької спеціалізованої гуманітарної школи I-III ступенів № 95 займається розвитком і вихованням обдарованих дітей.

Гуманітарний профіль навчального закладу передбачає розвиток освітнього потенціалу в різних сферах, забезпечує синтез гуманітарно-правових знань, формує мовну, інформаційну, правову, психологічну культуру творчої діяльності

Гуманітарний статус навчального закладу забезпечується поглибленим вивченням української мови та літератури, англійської мови, а також викладанням різноманітних факультативів і спецкурсів: другої

іноземної мови, основ журналістики тощо. Учні ДСГШ № 95 підтверджують високий рівень одержаної гуманітарної освіти шляхом участі у Всеукраїнських олімпіадах з базових дисциплін, а також у різноманітних творчих конкурсах.

Багато років Донецька спеціалізована гуманітарна школа I-III ступенів № 95 працює за проектними технологіями. Педагогічними працівниками розроблені та реалізуються:

- тривалі загальношкільні проекти «Школа гуманістичної спрямованості», «Донеччина», «Скворечник», «Школа майбутнього журналіста», «Зірковий шлях»;
- спільні з обласною бібліотекою для юнацтва проекти «Духовність і культура», «Назустріч Євро-2012»;
- міжнародний проект «Світ без кордонів»;
- колективні та індивідуальні педагогічні та учнівські проекти.

Метод проектів учителі навчального закладу активно застосовують у класно-урочній діяльності.

Проект «Школа гуманістичної спрямованості» розроблений у 2010 році, розрахований на 5 років і передбачає створення такого освітньо-виховного середовища, всередині якого відбувається вихід на соціально зрілу, компетентну особистість, здатну до життєвої самотворчості, з усвідомленою громадянською позицією, почуттям національної свідомості, з прищепленими морально-етичними та естетичними навичками бережливого ставлення до власного здоров'я. Проект передбачає вивчення досвіду видатних педагогів-гуманістів (В. Сухомлинського, К. Ушинського, О. Реріх, Я. Корчака, А. Макаренка, Ш. Амонашвілі тощо) і використання надбань гуманітарної педагогіки у навчально-виховному процесі.

Конкретними результатами реалізації проекту на цьому етапі є:

- стійка мотивація вчителів до запровадження елементів гуманної педагогіки у навчально-виховний процес;
- інтеграція існуючих проектів у загальношкільний проект «Школа гуманістичної спрямованості»;
- створення індивідуальних проектів учителів «Колесо історії», «Відкриваємо Європу», «Мовна симфонія», екологічний проект «Створимо алею Дружби»;
- створення кейсу методичних доробок «Урок добра» (узагальнення результатів діяльності педагогічного колективу з впровадження елементів гуманної педагогіки у навчально-виховний процес);
- активне залучення учнів і батьківської громади до управління навчальним закладом.

Перший досвід створення освітнього проекту в ДСГШ № 95 пов'язаний з краєзнавчим проектом «Донеччина», розробленим у 2007 році вчителем вищої категорії, учителем-методистом Г. Пошвою і розрахованим на 7 років. Задуманий як індивідуальний, проект швидко набув популярності серед учнів, батьків та вчителів і за сприяння адміністрації закладу

переріс у загальношкільний проект. Проект реалізується на підставі договору про співпрацю з Донецьким обласним центром туризму й краєзнавства.

Мета проекту:

- створення творчого об'єднання учнів, що сприяє популяризації унікальних куточків Донеччини;
- сприяння самовизначенню та самореалізації учнів засобами залучення до пошукової, дослідницької діяльності в галузі туризму і краєзнавства;
- виховання любові до рідного краю, почуття гордості за свою малу Батьківщину.

Партнери проекту:

- Донецький обласний центр туризму й краєзнавства;
- методичний кабінет відділу освіти Калінінської районної в м. Донецьку ради.

У межах проекту, у навчальному закладі створено краєзнавчий загін «Легендарна Агара», що об'єднав учнів 5-11 класів, які, подорожуючи мальовничими куточками Донеччини і України, розробляють нові туристичні маршрути, вивчають природу, історію, культуру рідного краю. У навчальному закладі працює гурток водного туризму. Результати діяльності учні показують у дослідженнях у МАН, краєзнавчих конференціях, таких, як «Схід України: з давнини – у XXI століття», «Економіка України очима молоді», у Всеукраїнському русі учнівської молоді «Моя Батьківщина – Україна».

Протягом двох останніх років вихованці Г. Пошви відвідали Національний ландшафтний парк «Меотиду», природно-територіальний комплекс річки «Чорний Жеребець», місто Полтаву, міста-герої: Севастополь, Керч, Одесу, про що її учасниками складено творчі звіти, написано роботи в МАН, підготовлено виступи на учнівських конференціях.

Ефективність діяльності з реалізації цього проекту забезпечило врахування інтересів учнів, яскраво виражений практичний характер роботи, безпосередній зв'язок з життям дітей, врахування їх психологічних особливостей. Однією з головних умов успішності проекту є особистість вчителя, його харизматичність і любов до дітей. Серед чинників успіху проекту необхідно відзначити створення адміністрацією навчального закладу, а також керівництвом району сприятливих умов для реалізації цього суспільно значущого проекту.

Проект «Скворечник» розроблений у 2008 році заступником директора, вчителем російської мови й світової літератури І. Зятьєвою і поданий для участі в обласному етапі конкурсу «Кращий працівник року» в номінації «Кращий учитель російської мови та літератури».

Мета проекту:

- створення творчого об'єднання учнів, що сприяє виявленню здібностей, обдарувань, самовизначенню та самореалізації особистості засобами залучення до пошукової, дослідницької і безпосередньої практичної діяльності в галузі журналістики.

Партнери проекту:

- кафедра журналістики Донецького національного університету;

- Донецький обласний дитячо-молодіжний центр;
- Методичний кабінет відділу освіти Калінінської районної в м. Донецьку ради.

Навчальний заклад працює над проектом на підставі договору про співпрацю з кафедрою журналістики Донецького національного університету. Результатом діяльності над проектом стало створення у ДСГШ № 95 учнівського прес-центру, що розпочав систематичний випуск газети «Скворечник on-line».

Вихованці «Школи майбутнього журналіста» постійно зустрічаються з представниками журналістської професії, беруть участь у виїзних обласних семінарах з обміну досвідом між редакціями дитячих і молодіжних ЗМІ у м. Артемівськ і м. Білозерськ Добропільського району Донецької області, а також взяли участь у молодіжному фестивалі «Маївка-2011» у м. Ясинувата (табір «Лісова казка»), в якому газета наших вихованців одержала диплом за оригінальне видання Донецької області у VI Обласному фестивалі дитячих і юнацьких засобів масової інформації (2013 рік), де стали переможцями у двох з шести оголошених номінацій конкурсу і одержали дипломи «За кращий рівень літературно-художніх публікацій» та «За краще висвітлення роботи загонів милосердя Червоного Хреста».

Роботи наших юних журналістів розміщені на офіційному сайті міста Артемівська. В цьому ж році редакція газети «Скворечник on-line» створила власний гімн, з яким виступила на II Обласному конкурсі журналістської пісні «Трое суток шагаты», де посіла почесне 2-е місце.

Робота над реалізацією проекту «Скворечник» допомогла дітям проявити свої таланти та здібності. Учні нашого навчального закладу мають більше 40 друкованих робіт, перемагають у таких творчих конкурсах, як: «Пам'ять серця», Всеукраїнському конкурсі «Прес-весна на Дніпрових схилах» у м. Києві, конкурсах учнівських творів, оголошених редакцією тижневика «Донецкие новости».

Внаслідок популярності серед учнів, цей проект дав початок більш масштабному загальнорайонному проекту «Школа майбутнього журналіста», який був представлений на Всеукраїнському конкурсі на кращу модель МАН України. В межах цього проекту, на базі ДСГШ № 95 працює міжшкільний факультатив з журналістики. Щороку учні готують власні наукові дослідження в галузі журналістики, що застосовуються у подальшій роботі міжшкільного факультативу. Головним інтелектуальним продуктом проекту є формування професійної компетентності майбутнього журналіста. Необхідно зазначити, що протягом 6-ти років навчальний заклад підготував 6 професійних журналістів, серед яких: власні кореспонденти загальноукраїнських видань та ведучі телевізійних програм.

Третій рік ДСГШ № 95 плідно співпрацює з Донецькою обласною бібліотекою для юнацтва в межах спільних проектів «Духовність і культура» і «Назустріч «Євро-2012».

Проект «Духовність і культура» розроблено у 2010 р. і розраховано на 3 роки.

Мета проекту:

- залучення молоді до надбань світової культури;
- посилення інтересу юнацтва до культурної спадщини українського народу;
- утворення платформи для самореалізації молодих людей;
- формування в учнів потреби у читанні художньої літератури;
- виховання високоморальної особистості, гідного громадянина України.

Партнери проекту:

- Обласне управління культури;
- Донецька єпархія української православної церкви;
- Навчальні заклади Донецької області.

У межах проекту відбулись плідні зустрічі учнівської молоді з донецькою письменницею Ліаною Мусатовою, поетесами Світлоною Куралех, Галиною Боженко, журналістом О. Гросовим, композитором Т. Яловою, народною художницею України Поліною Шакало. З нагоди святкування 450-річчя Переспницького Євангелія до учнів завітав отець Роман, настоятель Собору Петра і Павла м. Моспіне; виступив з презентаціями власних музичних творів «Terra incognita» у виконанні учнів дитячої школи мистецтв м. Горлівки, композитор-аматор і, одночасно, настоятель храму «Спас Нерукотворний» м. Горлівка отець Тихон. Про вічні цінності людського буття повів розмову з учнями старших класів настоятель храму святителя Ігнатія Маріупольського протоієрей Георгій Гуляєв, прес-секретар Донецької єпархії Української православної церкви, головний редактор православних ЗМІ й телеведучий. Ці зустрічі справили на учнів величезне враження, сприяли творчому самовизначенню учнів, залученню їх до кращих надбань світової й вітчизняної культури.

Виховний результат реалізації проекту – реальне підвищення рівня моральності й духовної культури учнів. Життєво значущим результатом проекту є також підвищення інтересу учнів до читання, що виражається у сплеском читацької активності, про що свідчить моніторинг читацької активності, проведений шкільним бібліотекарем.

У січні 2012 року розпочалася діяльність проекту «Світ без кордонів», у межах спільного з Міжнародною студентською організацією метою, якою є ознайомлення учнів з особливостями інших культур і традицій, розширення світогляду; усвідомлення молоддю необхідності інтеграції у світову спільноту; розвиток взаєморозуміння та толерантності; підвищення рівня володіння англійською мовою. В межах цього проекту відбулися зустрічі учнів з носіями мови – іноземними студентами, представниками

різних країн, які навчаються у донецьких ВНЗ. Учні отримали можливість практичного застосування знань, набутих на уроках англійської мови: під час зустрічей вони спілкувалися з гостями винятково англійською мовою, дізналися багато цікавого про інші країни, розповіли про своє життя, знайшли нових друзів, обмінялися електронними адресами.

Успішність реалізації проекту забезпечило практичне спрямування діяльності учасників проекту – безпосередній розвиток комунікативної компетентності дітей, а також урахування потреби сучасного випускника у вільному володінні іноземними мовами.

Зазначимо також, що педагогічний колектив ДСГШ № 95 активно використовує у діяльності короткотривалі проекти під час навчальних занять та позакласній виховній роботі.

Аналіз діючих освітніх проектів та досвід діяльності над проектами в Донецькій спеціалізованій гуманітарній школі I-III ступенів № 95 свідчить про те, що головною умовою ефективної реалізації проектів є продумане та виважене управління, тобто, вміння керівника зробити цілі та завдання ясними та зрозумілими для команди, врахувати інтереси учасників проекту та соціальне замовлення, визначити аксіосферу проекту. Досвід роботи ДСГШ № 95 над освітніми проектами свідчить про те, що проектування – один з видів компетентнісно-орієнтованого навчання, що відповідає вимогам часу.

Отже, педагогічне проектування сьогодні стає важливим фактором розвитку системи освіти і механізмом виявлення обдарованості дитини.

Використані літературні джерела

1. *Аніскіна Н. О., Гайманова Т. Г.* Якість освіти як ключова ідея розвитку школи // Педагогічна скарбниця Донеччини / Н. О. Аніскіна, Т. Г. Гайманова, 2011. – С. 36–40.
2. *Борисенко Л. М., Николаєвська Р. М.* Проектування, розробка та реалізація проекту – програми розвитку освітнього закладу // Завучу. Усе для роботи. – 2011. – № 13–14. – С. 51–56.
3. *Гончаренко С., Мальований Ю.* Гуманізація і гуманітаризація освіти // Шлях освіти, 2001. – № 2.
4. *Зазуліна Л. В.* Педагогічні проекти: науково-методичний посібник / Л. В. Зазуліна. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2004. – 40 с.
5. *Овчинникова А.* Технологія: проектная деятельность в учебном процессе // Дайджест «Школа-парк», 2001. – № 3-4. – С. 72–75.
6. *Сисоєва С.* Особистісно зорієнтовані технології: метод проектів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/technol/1413>.